

15. Українська мова : енциклопедія. – 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

16. Федорець С. А. Англійські запозичення в мові сучасної української реклами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / С. А. Федорець ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2005. – 18 с.

17. Ющук І. П. Українська мова : [підручник]. – 3-є вид. / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2006. – 640 с.

Луковенко Т.

– кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 81'373.46:338.48

**ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІЮВАННЯ ПИТОМИХ ТЕРМІНООДИНИЦЬ
У МЕЖАХ ГОМЕОПАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Стаття продовжує цикл публікацій автора, присвячених дослідженню української гомеопатичної термінології. У пропонованій праці розглянуто функціонування питомих терміноодиниць як невід'ємної складової лексики досліджуваної галузі.

Ключові слова: *термінологія, термін, питома терміноодиниця.*

Луковенко Т.

– кандидат филологических наук, старший преподаватель кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

**К ВОПРОСУ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИСКОННЫХ
ТЕРМИНОЕДИНИЦ В ПРЕДЕЛАХ ГОМЕОПАТИЧЕСКОЙ
ТЕРМИНОЛОГИИ**

Статья продолжает цикл публикаций автора, посвященный исследованию украинской гомеопатической терминологии. В предложенной работе рассмотрено функционирование исконных терминоединиц как неотъемлемой составляющей лексики исследуемой области.

Ключевые слова: *терминология, термин, исконная терминоодиница.*

Lykovenko T.

– Candidate of Science (Philology), senior lecturer of the department of Ukrainian Language and Literature of Donbass State Teachers' Training University

**TO THE QUESTION ABOUT THE FUNCTIONING OF ORIGINAL
TERMS IN HOMEOPATHICAL TERMINOLOGY**

This article continues the series of author's publications dedicated to the research of Ukrainian homeopathic terminology. In this article functioning of original terms as inalienable part of studied field has been considered.

Key words: *terminology, term, original.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. Термінологічні системи різних галузей знань перебувають у центрі уваги сучасних мовознавців. Цим пояснюється поява значної кількості праць, присвячених загальним питанням термінології (В. П. Даниленко, Д. С. Лотте, В. М. Русанівський, О. В. Суперанська та ін.) та дослідженню окремих галузевих терміносистем (І. М. Кочан, Н. В. Місник, Н. І. Овчаренко, Р. І. Стецюк, Н. А. Цимбал, Н. О. Яценко та ін.).

Водночас певні підсистеми сучасної української національної термінології залишаються ще недостатньо вивченими й потребують подальшого опрацювання та систематизації, зокрема термінологія гомеопатії, що становить специфічний складник медичної галузі.

Актуальність статті зумовлена необхідністю дослідження української гомеопатичної термінології з погляду походження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У сучасній лексикології дослідженню лексико-генетичних особливостей термінологій різних галузей знань присвячено наукові студії В. П. Даниленко, Т. Р. Кияка, Т. І. Панько, О. В. Колган, І. М. Кочан, З. Й. Куньч, Г. П. Мацюк, Н. А. Цимбал та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою пропонованої праці є вивчення генетичного складу термінолексики гомеопатії, зокрема її автохтонної складової.

Завдання нашої розвідки – аналіз функціонування питомих терміноодиниць у межах досліджуваної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термінологічна лексика сучасної мови науки, як сукупність термінів різних галузей знань та практичної діяльності, презентує собою строкате поєднання питомих та запозичених лексем. Не є винятком і українська гомеопатична термінологія, формування якої відбувається на основі тісної взаємодії національного та інтернаціонального. Досліджувана термінолексика інтернаціональна за змістом та «опирається у своєму розвитку на використання національних мовних ресурсів, що засвідчує досить високий потенціал української мови щодо здатності адекватного відображення специфічних реалій та узагальнення світового наукового досвіду» [2, с. 16].

Відповідно до загальноприйнятої в мовознавстві класифікації серед термінів гомеопатії виокремлюємо питомі українські назви (автохтонні назви) та іншомовні запозичення [СУЛМ, с. 76].

У нашому дослідженні акцентуємо увагу на функціонуванні власне-мовних термінологічних одиниць у межах української

гомеопатичної термінології.

Групу автохтонних термінів складають номінації, які ввійшли до складу термінології гомеопатичної галузі в різні періоди її становлення та розвитку, «створені на основі власне українських лексем або за допомогою дуже давніх запозичень з інших мов, які сягають корінням індоєвропейської та спільнослов'янської доби і сприймаються сьогодні як питомі українські слова» [1, с. 93] (напр.: *білок* (білки) – полімер, що складається із амінокислот, поєднаних у певній послідовності пептидним зв'язком [ЭСМТ-I, с. 127] (від праслов'янського *beľь*, очевидно, з *bel* – як результат подовження *e* в давнішому *bel* або з *bhoilos* < *bholios* – «білий» [ЕСУМ I, с. 196]); пор. також *віск* (воски) – ефіри вищих жирних кислот з вищими спиртами, часто в суміші з вільними жирними кислотами і спиртами; нерозчинні у воді, не перетравлюються ферментами [БФС, с. 39] (від праслов'янського *voskь* [ЕСУМ I, с. 404]); *драглі* (гель) – тверда, часто желеподібна колоїдна система, що складається із рідкого дисперсного середовища, що міститься в просторовій сітці, яка утворена з'єднаними частками дисперсної фази [ЭСМТ-I, с. 248] (від праслов'янського *dreqati* – «дрижати, трястися», очевидно, відбулося метафоричне перенесення значення: речовина від дотику коливається [ЕСУМ I, с. 119]); *дробарка* – машина для подрібнення чого-небудь [СУМ II, с. 419] (від праслов'янського *drobь*, *drobьnь* [ЕСУМ II, с. 129]); *сушарка* – камера з підігрівом, що регулюється, призначена для випарювання вологи з яких-небудь предметів і речовин при температурі 40–200 °С [ЛРСЖП, с. 45.] (від праслов'янського *suxь*, *sъхь* [ЭСРЯ, с. 415]) тощо.

Власне-мовні лексичні одиниці в гомеопатичній термінології усталюються через:

1) термінологізацію без зміни значення (напр., лексема *жир* походить з праслов'янського *zirь*, яке зіставляється з *ziri* – «жити», чи з *zbrati*, *zerti* – «жертви», припускається також зв'язок з вірменським *ger* – «жирний» та грецьким *χοιρος* – «порося» чи *χιλος* – «зелений корм»; давньоруське *жирь* – «багатство, пасовисько» [ЕСУМ II, с. 198]. Становлення терміна *жир*, який у гомеопатії має дефініцію «речовина рослинного чи тваринного походження, що складається із суміші тригліцеридів жирних кислот» [ЭСМТ-I, с. 384], відбулося через розширення давньоруського значення на основі метонімії;

2) термінологізацію зі зміною значення (напр., лексема *закон* («загальне правило, закономірність») походить від праслов'янського *zakonь* «закон» – первісно «початок, початкове рішення» (можливо, «обмеження»), пов'язане з *začęti* «почати», *konь* «край» [ЕСУМ II, с. 227]. Унаслідок термінологізації без зміни значення

загальноживане слово *закон* у гомеопатичній термінології вживане лише в складі термінологічних словосполучень: *закон подібності* – основний принцип гомеопатії, який твердить: речовина, що у великих дозах викликає в здорової людини певну сукупність симптомів, у малих дозах зцілюватиме людину, у якій спостерігаються такі ж симптоми, незалежно від причини, що спричинили їхню появу [СГТ, с. 55]; *закон лікування Герінга* – принцип лікування, що ґрунтується на трьох основних положеннях: 1) процес одужання починається з більш глибоких, життєво важливих рівнів організму, поширюючись у напрямку до більш поверхневих рівнів; 2) процес одужання проходить у напрямку від верхньої частини людського тіла до нижньої; 3) зникнення симптомів відбувається в порядку, зворотному до порядку виникнення їх [СГТ, с. 55]; лексема *ворота* (від праслов'янського *vorta* множина < *vorto*, пов'язаного з дієсловом *verti* «запирати» й іменника *vorъ* «огорожа» [ЕСУМ I, с. 428]) функціює в межах гомеопатичної термінології в складі термінів-словосполучень: *ворота інфекції* (син.: *вхідні ворота інфекції*) – місце первинного проникнення збудника інфекції в організм зараженої людини [ЭСМТ-I, с. 222]).

3) морфологічну деривацію – поєднання питомих морфем (напр.: *дратівливість*, *пітливість*, *самопочуття*, *струшування*, *ущільнення* тощо) та питомих й іншомовних морфем (напр.: *антизбудливий*, *депонування*, *саморегуляція*, *серцебиття*, *титрування* та ін.).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, лексико-генетичний аналіз сучасної української гомеопатичної термінології засвідчує активне функціонування питомих термінолексем, які ввійшли до складу досліджуваної галузі в різні періоди її становлення та розвитку.

Перспективним видається подальше дослідження лексико-генетичного складу української гомеопатичної термінології.

Література

1. Куньч З. Українська риторична термінологія : історія і сучасність : монографія / З. Куньч. – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2006. – 216 с.

2. Шапран Д. П. Сучасна українська термінологія маркетингу : семантика та прагматика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Д. П. Шапран. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.

БФС – Ботанико-фармакогностический словарь : справочное пособие / [К. Ф. Блинова, Н. А. Борисова, Г. Б. Гортинский и др.] ; под ред. К. Ф. Блиновой, Г. П. Яковлева. – М. : Высш. школа, 1990. – 272 с.

СГТ – Словник гомеопатичних термінів / уклад.: Т. О. Луковенко. –

Слов'янськ : Видавець Маторін Б. І., 2011. – 158 с.

СУЛМ – Сучасна українська літературна мова : підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 1997. – 493 с.

СУМ II – Словник української мови : в 11 т. / [під заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1971. – Т. 2. – 500 с.

ЭСМТ-I – Энциклопедический словарь медицинских терминов / [гл. ред. Б. В. Петровский]. – М. : Советская энциклопедия, 1982. – Т. 1. – 464 с.

ЕСУМ-II – Етимологічний словник української мови / [під заг. ред. О. С. Мельничука]. – К., 1985. – Т. 2. – 570 с.

ЭСРЯ – Цыганенко Г. П. Этимологический словарь русского языка. – 2-е изд., перераб. и доп. / Г. П. Цыганенко. – К. : Рад. шк., 1989. – 511 с.

Овчаренко Н.

– кандидат філологічних наук, доцент, декан філологічного факультету, завідувач кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161.2'373.7

ДО ПИТАННЯ ПРО КОГНІТИВНУ СПЕЦИФІКУ ТЕРМІНІВ-ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ (на матеріалі сучасної термінології)

Стаття присвячена аналізу когнітивної структури термінологічних фразеологізмів і тематично продовжує попередні публікації автора, у яких розглядалася термінологічна номінація. Матеріалом дослідження є термінологія сучасної української мови. Розглядаються мовні та когнітивні характеристики, притаманні фразеологізмам, які виникли і функціонують у професійній галузі.

***Ключові слова:** термін, термінологія, когнітивне термінознавство, фразеологізм, термінологічний фразеологізм, фразеологічна номінація.*

Овчаренко Н.

– кандидат филологических наук, доцент, декан филологического факультета, заведующая кафедрой украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

К ВОПРОСУ О КОГНИТИВНОЙ СПЕЦИФИКЕ ТЕРМИНОВ- ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ (на материале современной терминологии)

Статья посвящена анализу когнитивной структуры терминологических фразеологизмов и тематически продолжает предыдущие публикации автора, в которых рассматривалась терминологическая номинация. Материалом исследования служит терминология современного украинского языка. Рассматриваются языковые и когнитивные характеристики, свойственные фразеологизмам, которые возникли и функционируют в профессиональной сфере.

***Ключевые слова:** термин, терминология, когнитивное терминоведение, фразеологизм, терминологический фразеологизм, фразеологическая номинация.*